

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อให้โรงเรียนนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนได้ ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไว้ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยไว้ 2 ระยะ ดังนี้ คือ

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอน แหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นครูวิชาการประจำโรงเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 258 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูวิชาการประจำโรงเรียนได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา จำนวน 157 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม ใช้สอบถามครูวิชาการประจำโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ตอน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบด้านเนื้อหา และภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดยผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ส่งแบบสอบถามทั้งหมด 157 ชุด ได้รับคืน 150 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.54 เป็นฉบับที่สมบูรณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ สำหรับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม นำไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ของระดับความคิดเห็น นำค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในแบบสอบถาม มาเทียบกับเกณฑ์ ในการให้ความหมาย 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และจัดหมวดหมู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละสาขา

5) สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พบว่า ครูวิชาการประจำโรงเรียนส่วนใหญ่เป็น เพศชาย อายุระหว่าง 41-45 ปี อายุราชการระหว่าง 21-30 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท

1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลางและยังพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ ในการนำ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการให้ความสำคัญในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จากผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

1.2 แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นแนวทางที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนใน โรงเรียน พบว่า แหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและ แหล่งข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 84 แหล่ง จาก 9 สาขา ประกอบด้วย 1)สาขาเกษตรและการทำมาหากิน 2)สาขาอาหารและโภชนาการ 3)สาขาภาษาและวรรณกรรม 4)สาขาการแพทย์แผนไทยและ สมุนไพร 5)สาขาศาสนา ประเพณีและพิธีกรรม 6)สาขากีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน 7)สาขา ศิลปะการแสดงและดนตรี 8)สาขาศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ 9)สาขาประวัติศาสตร์และ โบราณคดี สาขาที่มีแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด คือ สาขาศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ จำนวน 20 แหล่ง และทำการวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ลักษณะของความรู้และประสบการณ์ที่จะ ได้รับ จาก 9สาขา ได้ทั้งสิ้น 28 ด้าน(แหล่ง) สาขาที่มีจำนวนด้านมากที่สุดของลักษณะของความรู้และ ประสบการณ์ที่จะได้รับคือ สาขาศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ จำนวน 6 ด้าน

5.1.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2)เพื่อให้โรงเรียนนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนได้ โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) สถานที่และกลุ่มเป้าหมาย

ใช้ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 จำนวน 1 วัน กลุ่มเป้าหมายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 42 คน จาก 9 สาขา ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจประกอบด้วย 2 ตอน และแบบบันทึกองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสอบถามผู้ร่วมรับการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ในช่วงท้ายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติและกระบวนการกลุ่ม แบบไม่มีโครงสร้าง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ นำไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นมาเทียบกับเกณฑ์ในการให้ความหมาย 5 ระดับ

ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ด้านภาษา เนื้อหา และรูปแบบของบันทึกองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ละด้าน จำนวน 20 ด้าน จาก 8 สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น

5) สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เฉลี่ย 52.36 ปี สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด คือสาขาศิลปะหัตถกรรมและสิ่งทอ เมื่อพิจารณาลักษณะ องค์ความรู้และประสบการณ์ที่จะได้รับหรือเนื้อหาแล้ว สาขาศิลปะการแสดงและดนตรี ด้านหมอลำกลอนและหมอลำพื้นบ้าน มีผู้เข้าร่วมประชุมมากที่สุด ส่วนสาขากีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน สาขาประวัติศาสตร์และโบราณคดี ไม่มีผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า โดยภาพรวม มีความพึงพอใจที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความพึงพอใจเกี่ยวกับการได้ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนให้กับคนอื่นและกลุ่ม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ด้านภาษา เนื้อหาและรูปแบบของบันทึก องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 20 ด้าน และทำการแก้ไขถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนด นำเสนอ เป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน พิจารณาคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ละด้าน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน

1) สถานที่และกลุ่มเป้าหมาย

ใช้ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในวันที่ 26 พฤษภาคม 2552 จำนวน 1 วัน กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน รวมโรงเรียนละ 2 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 5 อำเภอ ทั้งหมด 20 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายรวม 40 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 2 ตอน และแบบบันทึกองค์ประกอบหลักสูตรและแบบบันทึกองค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสอบถามผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ในช่วงท้ายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการกลุ่ม แบบไม่มีโครงสร้าง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจโดยการแจกแจงความถี่นำไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ของระดับความคิดเห็นมาเทียบกับเกณฑ์ในการให้ความหมาย 5 ระดับ

ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา เนื้อหา และรูปแบบของบันทึกองค์ประกอบของหลักสูตรและองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

5) สรุปผลการวิจัย

1. ผลการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สู่การจัดการเรียนการสอน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุโดยเฉลี่ย 51.20 ปี ตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และครูวิชาการประจำโรงเรียน อย่างละเท่าๆ กัน
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ความพึงพอใจเกี่ยวกับหัวข้อการประชุมสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด
3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ด้านภาษา เนื้อหาและรูปแบบขององค์ประกอบของหลักสูตร องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 20 โรงเรียน แก่ใจ

ความถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนด เพื่อให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน นำไป
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริงที่โรงเรียนของตนเองได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3.1 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่
นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียน ปัญหาและอุปสรรค ด้านครูมีความรู้ความเข้าใจ
ในการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.22, S.D. = 1.06$) ซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัย ของสราวุฒิ จันทร์สมบัติ(2548) ว่าสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
ต่อการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนไม่มีการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้า
มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้และครูผู้สอนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และการนำ
องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาสอดคล้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน ส่วนการ
ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้บริหาร
โรงเรียน ($\bar{x} = 3.52$) เป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นโรงเรียนในระดับการศึกษาชั้น
พื้นฐานซึ่งมีขนาดที่แตกต่างกัน ทั้งด้าน จำนวนนักเรียน บุคลากรและงบประมาณในการบริหาร
งานวิชาการ ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับ อนุสร
ขอสันติวิวัฒน์(2548) พบว่า การปฏิบัติงานบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ
จัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันด้วย และแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ
เรียนการสอนซึ่งพบว่า ควรเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ละด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
เรียนการสอนมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$) เพราะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาและครูผู้สอนนำ
องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรายละเอียดขึ้นเอง ให้สอดคล้องกับ
ความต้องการ บริบทสภาพแวดล้อมและวิถีทัศน์ของสถานศึกษาแต่ละแห่งตามความเหมาะสม ซึ่ง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรจิรา นะมิตรรัมย์(2553) พบว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งเรื่อง
ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ การจัดประสบการณ์
ครูผู้สอน ควรนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาหลักสูตรด้วย

5.3.2 ผลการศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียน ทั้ง 9 สาขา ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งจังหวัดชัยภูมิ โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ
ได้ทำการวิจัยศึกษาตามแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัดที่ 5 ภูมิใจเมืองชัยภูมิ และสรุป
สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 9 สาขา(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ,2549) จากผลการศึกษาวิจัย
ในครั้งนี้สาขาที่มีแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด คือ สาขาศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ
จำนวน 20 แหล่ง เป็นเพราะว่า จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านสิ่งทอ มีศักยภาพด้าน

การผลิต การตลาด และโรงงานสิ่งทอเป็นจำนวนมาก จังหวัดจึงมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจ พัฒนาเครือข่าย(Cluster) ให้มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการผลิต บริการ สินค้าอย่างมีคุณภาพอย่างยั่งยืน (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,2549)

ผลการวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5.3.3 การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน พบว่า เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด คือ สาขาศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ (จำนวน 13 คน) ถ้าพิจารณารายด้าน จากลักษณะของความรู้และประสบการณ์ที่จะได้รับ พบว่า ด้านหมอลำกลอนและหมอลำพื้นบ้าน (จำนวน 6 คน) สาขา ศิลปะการแสดงและดนตรี เข้าร่วมประชุมมากที่สุด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า โดยภาพรวมมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากและพึงพอใจมากที่สุด เกี่ยวกับการ ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองให้กับคนอื่นและกลุ่ม สอดคล้องกับการสอบถาม พูดคุย สัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมประชุมแบบไม่มีโครงสร้าง สอดคล้องกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคน บางสาขาเป็นเจ้าของกิจการประกอบการขนาดใหญ่ในจังหวัด บางคนเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก เช่น สาขาศิลปการแสดงและดนตรี ด้านหมอลำกลอนได้แก่อาจารย์พิชัย พรหมสุข อาจารย์ทองลั่น นวลวัน อาจารย์ไสโชค สุโนนตาด เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ยังได้รับคัดเลือกจากจังหวัดชัยภูมิให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิอีกด้วย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ,2549)

จากการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา เนื้อหา และรูปแบบ ของบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 18 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอด เป็นภาษาเขียน ผู้วิจัยจึงให้คณะผู้ร่วมวิจัย คณะดำเนินงาน นักวิชาการและศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระดับ 1 เป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้ช่วยวิจัยในการบันทึกถ้อยคำภาษาพูด เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ในขั้นตอนการวิจัยอีกต่อไป

ส่วนบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาประวัติศาสตร์และ โบราณคดีด้าน โบราณสถานและ โบราณวัตถุ รวม 2 ด้าน คณะผู้วิจัยได้พิจารณาร่วมกันว่าควรเพิ่มเติมหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ผ่านไป แล้ว เนื่องจากองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นแหล่งเรียนรู้

ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้มแข็งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด

5.3.4 การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน ที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$) โดยเฉพาะในด้านเกี่ยวกับหัวข้อการประชุม สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.52$) ซึ่งสอดคล้องกับการสอบถามพูดคุยสัมภาษณ์ และสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมประชุม กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม ของผู้วิจัยและคณะพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการประจำโรงเรียน มีความต้องการเข้าร่วมประชุมในลักษณะเช่นนี้ เพราะการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะงานวิชาการ ผู้บริหารและคณะครู ต้องกระตือรือร้น ขวนขวาย หาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลง และอีกประการหนึ่งเป็นการส่งเสริมและรองรับการประเมินคุณภาพ ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและรองรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุตร ขอสันติวัฒน์ (2548) พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีความกระตือรือร้นหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า มีการดำเนินการตามโครงการ และติดตามผลการดำเนินงาน

จากการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ด้านภาษา เนื้อหา และรูปแบบของ องค์ประกอบของหลักสูตร องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปรับปรุง ตามรูปแบบที่กำหนดและมอบหมายให้โรงเรียนนำไปใช้ โดยประสานงานกับกลุ่มนิเทศการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จัดทำโครงการนิเทศติดตาม เพื่อการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ผลการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ เป็นการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น นำไปสู่การจัดการเรียนการสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการอบรมเพื่อถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละด้านให้ชัดเจนนำเสนอเป็นเอกสาร รูปเล่ม หรือ ซีดีรอม โรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนได้

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกระดับการศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. หลักสูตรสถานศึกษาทุกระดับการศึกษาควรมีการกำหนดเนื้อหาสาระภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดเวลาเรียน ไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน

4. ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ การพัฒนาที่ชัดเจน

5. มีการพัฒนาครูผู้สอน นักวิชาการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ ให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. สถานศึกษาในทุกระดับ ควรมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนและสังคมในเขตบริการ ให้เกิดความยั่งยืน

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ทั้งระบบ หรือส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร

2. ควรมีการศึกษาวิจัย ผลกระทบ หรือผลสะท้อน จากการประเมินหลักสูตร

3. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

4. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละด้าน แต่ละสาขา และโดยภาพรวม ให้เป็นปัจจุบัน

5. ควรมีการศึกษาวิจัย รูปแบบ กระบวนการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้ชัดเจน

บรรณานุกรม

- กุลวิตรา กังตายนนท์. 2531. นานาพรรณสะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 22 (กันยายน 2531) : 5
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. 2534. **อีสานเมื่อวันวาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพีวาทีน พับลิเคชั่น จำกัด.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)**. กรุงเทพฯ : อรรถพลการพิมพ์.
- จิรภา สุนทรลิต. 2532. โรงเรียนชุมชน. **สารพัฒนาหลักสูตร** (กรกฎาคม 2532) : 54 - 59.
- คณัฏ ไชโยธา, 2546 **สังคมวัฒนธรรม และประเพณีไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- แดง แก้วแสน. 2542. **เที่ยวเมืองไทยภาคอีสาน**. นนทบุรี : ชารบัวแก้ว.
- ทัศนีย์ ทองไชย. 2542. **สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัช ปุญโญทก. 2531. **ภูมิปัญญาอีสาน : ทัศนะของอาจารย์ปริชา พิณทอง ในทิศทางหมู่บ้านไทย**. หน้า 40 . เสรี พงษ์พิศ บรรณาธิการ กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สิริวิद्याสาส์นการพิมพ์.
- เบญจมาพร กาศมณี. 2536. **การสร้างชุดการสอนวิทยาศาสตร์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. 2536. **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทอัมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ. 2525. **อีสาน**. เล่ม 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. 2537. **การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม. สารพัฒนาหลักสูตร**. 13 (เมษายน - มิถุนายน 2537) : 3 - 6.
- พระมหาปริชา ปริญาโณ. 2525. **ประเพณีโบราณไทยอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- มาลินี สวค้ำข้าว. 2538. **การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.2549.การสร้างและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (Cluster) ด้านสิ่งทอ
จังหวัดชัยภูมิ.ม.ป.ท. เอกสารอัดสำเนา.

.....2549.ชัยภูมิศึกษา.ม.ป.ท. เอกสารอัดสำเนา.

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. 2537. การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน :ในงานการศึกษาของระบบโรงเรียน
ภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธิ์. 2535. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อการถ่ายทอดภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ดุขฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัศมี ทองบุตร. 2542. การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ลัดดา อายะวงษ์. 2533. หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิชา ทรวงแสง. 2543. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในสถาบันราชภัฏ.
วารสารวิชาการ. 3(3) : 73 - 79.

วิชาการ, กรม. 2546. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

วิชาการ, กรม. 2548. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การ
ศาสนา.

วิชาการ, กรม. 2552. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา.

วิชาการ, กรม. 2539. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วิชาการ, กรม. 2540. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วิจิต นันทสุวรรณ. 2528. ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา. วารสารสังคมพัฒนา. 5 (2528) :
6 - 19.

วิโรจน์ สารรัตนะ. 2541. คุรุกับการพัฒนา บทบาทที่ส่งเสริมสร้างคุณค่าวิชาชีพ. การพัฒนา
ความก้าวหน้าในวิชาชีพครู. (การสัมมนาทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น 18 - 19 กันยายน 2541) ขอนแก่น : โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์.

- เวกอร์พันธ์ นำสันเทียะ. 2541. การศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ : กรณีศึกษากลุ่ม
ไทย - ลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริมงคล ทนทอง . 2553 . การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์ สำหรับเด็กปฐมวัย .
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวิทย์ อ้นคำ. 2543. การศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. ม.ป.ท.
เอกสารอัดสำเนา
- ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 11. 2547. บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น กุ้งจ่อม
ประโคนชัย. บุรีรัมย์. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2541. บรรณานุกรมข้อมูลศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สรารุณี จันทรสมบัติ . 2548 . การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 . วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยศรีมหาสารคาม.
- สามารถ จันทรสุรย์. 2534. ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร ในสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ (ผู้รวบรวม) การสัมมนาวิชาการภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรศักดิ์ ปะตังดาโต. 2543. การพัฒนารูปแบบการสอน โดยใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเงิน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
จังหวัดชัยภูมิปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอดเก่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสน่ห์ จามริก. 2529. การแสวงหาภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนา. วารสารชุมชนพัฒนา. 1(8) : 6 - 7.
- เสรี พงศ์พิศ. 2529. คืบสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน.
กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 1. 2550 . รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ม.ป.ท. เอกสารอัดสำเนา.

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ. 2549. ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมชัยภูมิ. ชัยภูมิ: ไทยเสรีการพิมพ์
- _____ .2549. องค์ความรู้และผลงานปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ .ชัยภูมิ :ไทยเสรีการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. 2549 .การสร้างและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (Cluster) ด้านสิ่งทอจังหวัดชัยภูมิ. ม.ป.ท. เอกสารอัดสำเนา.
- _____ . 2549 .ชัยภูมิศึกษา. ม.ป.ท. เอกสารอัดสำเนา
- อนุตร์ ขอสันติวัฒน์ . 2548 . การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา . โรงเรียนวัดประชุมศึกษา จังหวัดพังงา. ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- อรจิรา นะมิตรรัมย์ . 2553 . การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 . โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 . ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- อุดม เขยทิววงศ์. 2545 .หลักสูตรท้องถิ่น:ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- อังกูร สมคะเนย์. 2535. สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Taba Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York : Harcourt, Brace and World,1962.
- Tyler Ralph W. **Basic Principle of curriculum and Instruction**. Chicago: University of Chicago Press. 1950.

